

مدرسه سعادت مظفری بوشهر

مقاله

● دکتر عبدالکریم مشایخی*

اشاره

بررسی تأثیرات تأسیس دارالفنون بر شکل‌گیری مدارس نوین در اقصی نقاط کشور یکی از موضوعات این فصلنامه است در این شماره یکی از قدیمی‌ترین مدارس بوشهر به نام مدرسه سعادت است که مفاخر و چهره‌های بزرگ علمی و فرهنگی را تربیت نموده در این مقاله این مدرسه به‌طور خلاصه مورد بررسی قرار گرفته است.

در سال ۱۳۱۷ق احمدخان دریابگی، حکمران بوشهر و بنادر خلیج فارس، پس از مراجعت از بندر لنگه و رفع آشوب آن منطقه، به سائقه‌علاقه‌مندی مفرطی که به تربیت جوانان بوشهری داشت، از انجمن معارف که در تهران تشکیل یافته بود، تقاضای یک نفر مدیر مجرب عالم و آشنا به روش تعلیم و تربیت جدید کرد که در پاسخ به تقاضای حکمران بوشهر، انجمن معارف به دستور وزیر علوم وقت، مرحوم آقا شیخ محمدحسین سعادت، فرزند حجت‌الاسلام آقا شیخ محمدعلی مجتهد، که از علما و بزرگان منطقه شبانکاره بوشهر بود، و در مدرسه افتتاحیه تهران به تدریس ادبیات اشتغال داشت، به سمت مدیری و معلمی مدرسه منصوب و طی حکمی در اوایل ذی‌قعدة ۱۳۱۷ق ایشان را برای تأسیس مدرسه سعادت بوشهر اعزام کرد.^۱

مدرسه سعادت به سال ۱۳۱۷ق (۱۲۷۸ ش / ۱۹۰۰ م) در ساختمانی در محل نیدی جنوبی افتتاح گردید. به همین مناسبت فرصت‌الدوله شیرازی اشعاری سروده که ماده تاریخ تأسیس مدرسه سعادت در آن آمده و آن ابیات سه‌گانه چنین است:

* مدیر بنیاد ایران شناسی شعبه بوشهر
۱. سعادت، ص ۲۹.

شد چو به پا این بنا به یمن و سعادت
 علم و ادب هر دو کرد رو به زیادت
 نام سعادت نهاد بانیش از خیر
 گشت مروج علوم را به ارادت
 فرصت بنمود فکر و گفت به تاریخ
 آمده این مدرسه قرین به سعادت

شیخ محمدحسین سعادت، مدیر و معلم مدرسه سعادت بوشهر. مرحوم شیخ محمدحسین سعادت از علما و بزرگان منطقه شبانکاره بود که در مدرسه افتتاحیه تهران به تدریس ادبیات مشغول بود. ایشان طی حکمی که در اوایل ذی‌قعدة سال ۱۳۱۷ هجری قمری از طرف انجمن معارف تهران صادر شد، به بوشهر آمد و مدیری و معلمی مدرسه سعادت را بر عهده گرفت.

ابیات مذکور را روی سنگ مرمر ثبت کردند و آن را بر دیوار دالان ورودی مدرسه در ضلع شرقی نصب کردند. پس از مدتی، با توجه به اینکه بیشتر دانش‌آموزان مدرسه در چهار محله بهبهانی، شنبیدی، دهدشتی و کوتی زندگی می‌کردند و ایاب و ذهاب این دانش‌آموزان تا مدرسه که در محله نیدی قرار داشت، به دلیل بعد مسافت با مشکلاتی همراه بود، در نتیجه، با پیشنهاد مدیریت مدرسه و کارکنان و موافقت دریابگی، ساختمانی نزدیک حسینیه کازرونی‌ها که متعلق به حاج محمدحسین صفر بود، اجاره شد و شاگردان به مدرسه جدید منتقل گردیدند.

باقر بهبهانی، سرپرست مدرسه «احمدیه»، و مرحوم میرزا حسین معتقد اهرمی و میرزا علی و میرزا آقا دلال شیرازی، برای سرپرستی و تعلیم، بیست نفر از بچه‌های فقیر اهالی دشتی و تنگستان را که هزینه تحصیلی آن‌ها نیز بر عهده مرحوم دریابگی بود، تعیین کردند و در

آغاز به شیوه آموزش مکتب‌خانه‌ای، مواد درسی را به آن‌ها آموزش می‌دادند.^۱

بعد از ورود آقایان سعادت به بوشهر، معلمین جدید برای همان چند نفر دانش‌آموز به تناسب سن و معلومات آن‌ها کلاس‌هایی در نظر گرفتند و پس از تهیه چند عدد میز و نیمکت و صندلی و تخته سیاه، کلاس‌ها را به ترتیب به مرحله ابتدایی، کلاس اول و دوم تقسیم‌بندی کردند. با تدریس کتاب‌های جدید ابتدایی به شیوه‌ای که در مدارس رشدیه تهران و دیگر مدارس جدید آن روزگار مرسوم بود، به آموزش الفبای جدید و کلمات آسان و جملات روان و مقداری حساب و نماز و نصایح و حکایات شیرین بچگانه و کتاب مختصر انوار سهیلی و... و کتاب جغرافی مختصری اقدام ورزیدند.^۲ همان‌گونه که از نوشتار مرحوم شیخ عبدالکریم سعادت برمی‌آید، مدیریت مدرسه و آموزش کلاس اول به مرحوم شیخ محمدحسین سعادت و آموزش درس ریاضی و ناظمی مدرسه به مرحوم شیخ عبدالکریم سعادت واگذار شد. امور دفتری مدرسه به عهده محمدباقر بهبهانی و فارسی به مرحوم میرزا حسین معتقد اهرمی و مرحله ابتدایی به میرزا علی محمول شد.^۳

۱. همان، ص ۱۳.

۲. همان، ص ۱۴.

۳. همان، ص ۱۵.

تعدادی از تجار و اعیان و اهالی بوشهر که شورترقی در سر داشتند و خواستار تعلیم و تعلّم فرزندان خود به سبک نوین بودند، و حتی بعضی از آن‌ها فرزندان خود را برای تحصیل به بعضی کشورهای اروپایی و هندوستان اعزام کرده بودند، هنگامی که از ورود آقایان سعادت و اقدامات جدید آموزشی آن‌ها مطلع گردیدند، با آشنایی قبلی که نسبت به فضیلت و تقوای آن دو برادر داشتند، از تأسیس مدرسه جدید استقبال نمودند، و عامه مردم بوشهر و به ویژه قشر فقیر و کم درآمد نیز با پیروی آنان، از گشایش چنین مدرسه‌ای شادمان گردیدند. اهالی بوشهر با اعتقاد و اطمینانی که به امانت و دیانت آن دو برادر داشتند، فرزندان خود را برای تحصیل به مدرسه آوردند، و هنوز شش ماهی از تأسیس مدرسه جدید نگذشته بود که اولین جلسه امتحانی در مدرسه منعقد شد و آقایان علما و تجار و اعیان و مأموران کشوری و لشکری دعوت شدند تا از نزدیک با پیشرفت‌های تحصیلی فرزندان خود آشنا شوند. پیشرفت شگرف دانش‌آموزان در دروس فارسی، عربی،

معلمان و شاگردان مدرسه سعادت (۱۳۱۸)

یکی از قدیمی‌ترین تصویرهای آن مدرسه است که احتمالاً محل مدرسه نزدیک برجه کازرونی منزل حاج محمدحسین آل صفر بوده است. در این تصویر مر حومان شیخ عبدالکریم سعادت، شیخ محمدحسین سعادت، محمدباقر بهبهانی و میرزا حسین معتقد اهرمی دیده می‌شوند.

حساب، جغرافیا و مسائل دینی مایهٔ تعجب و حیرت حاضران در جلسه گردید و در نتیجه متعهد شدند که سالانه مبلغی برای کمک به مدرسه پرداخت نمایند. این تحول جدید سبب افزایش کمی دانش‌آموزان شد، به قسمی که به نوشتهٔ مرحوم شیخ عبدالکریم سعادت، در پایان سال ۱۳۱۸ ق، یعنی یک سال بعد از تأسیس مدرسه، عدهٔ شاگردان به سیصد و پنجاه نفر بالغ گردید.^۱

تعداد دانش‌آموزان روز به روز افزایش یافت، و خانه‌ای که مدرسه در آن تشکیل شده بود، با آنکه متجاوز از ۱۰ اتاق داشت، گنجایش شاگردان را نداشت.

مرحوم دریابگی در اندیشهٔ ساخت عمارتی متناسب و آبرومند افتاد و در ضلع جنوب غربی شهر مکانی مناسب در نظر گرفت. در قطعه زمینی از اراضی مرحوم ملک‌التجارت به مرحوم معین‌التجارت بوشهری واگذار شده بود و به اندازهٔ دو هکتار بود شروع به ساختمان کرد. چنانکه وقایع نگار روزنامهٔ حبل‌المتین گزارش داده است، کار ساخت مدرسهٔ جدید در زمین اهدایی ملک‌التجارت در چهارم شوال ۱۳۱۸ قمری آغاز گردید. میرزا حسین معتقد ری‌شهری (اهرمی) که از اولین معلمان مدرسه بود، به مناسبت شروع کار ساختمان جدید قطعه شعری سروده که ابیات آن این‌گونه است:

بوشهر شد خلد برین از کوشش دریابگی

زایزد هزاران آفرین بر دانش دریابگی

از اهتماماتش یکی اینجا بنتای متدرسه

یا رب بیفزا هر زمان بر بینش دریابگی

در عید فطر این مدرسه طرح بنا شد ریخته

همواره بادا در جهان آسایش دریابگی

نامش سعادت شد از آن چون معدن دانش بود

هر دم بیفزاید خدا بر دانش دریابگی

تاریخ طرح این بنا بنوشت کلک معتقد

به‌به به پا شد این بنا از کوشش دریابگی

مصرع آخر (به‌به به پا شد این بنا از کوشش دریابگی) به حروف ابجد سال ۱۳۱۸ قمری می‌شود و این ابیات بیانگر آن است که آغاز بنای ساختمان کنونی مدرسهٔ سعادت در سال مذکور انجام گرفته است.

شالودهٔ ساختمان مدرسه مشتمل بر شش کلاس بزرگ، یک سالن و چهار ایوان (راهرو) با سایر اتاق‌های مورد لزوم بود، که مدرسه را به نام پادشاه مظفرالدین شاه قاجار نام‌گذاری

۱. همان‌جا.

شیخ عبدالکریم سعادت از معلمان و بنیان‌گذاران مدرسه سعادت بوشهر که در ضمن تدریس، وظیفه تألیف کتاب‌های آموزشی را نیز عهده‌دار بود. ایشان در مدت کمتر از چهار سال، پنج جلد کتاب قرائت فارسی موسوم به میزان‌التعلیم و یک دوره حساب جدید، سه جلد کتاب جغرافیا و، یک دوره شرعیات را برای سه سال و یک کتاب صرف عربی تألیف کرد و به بهترین شکل در بمبئی به چاپ رساند. کتاب‌های سعادت به مدت ۱۵ سال در مدرسه‌های بوشهر، بندرعباس، اهواز، خرمشهر، عراق، بحرین و هندوستان برای دانش‌آموزان ایرانی تدریس می‌شد.

کردند و تلگرافی از ایشان تقاضای مساعدت مالی کردند، که در نتیجه مبلغ یک هزار تومان به مدرسه کمک مالی نمودند.

شایان نگرش است، که برای استحکام و استقرار مدرسه عده‌ای از تجار و اعیان و اهالی بوشهر به مدرسه مراجعه و متعهد می‌شوند، که تا مدت ۳ سال متوالیاً دفتر اعانه مدرسه را امضاء و کمک‌های مالی خود را به مسئولان مدرسه پرداخت نمایند.^۱

با مراجعه به اسناد و مدارک موجود در آرشیو مدرسه سعادت و صورت‌جلسات موجود و گزارش برخی از نشریات آن زمان مانند روزنامه مظفری و پرورش، از سال ۱۳۱۸ ق کمک‌های مالی به مدرسه شروع و تا زمانی که مدرسه سعادت دولتی شد، این کمک‌ها ادامه داشت.

با تکیه بر صورت‌جلسات مدرسه سعادت، که صورت‌جلسات چندین ساله آن را جزء به جزء از جهت درآمد و هزینه ارائه می‌نماید، جمع‌آوری اعانه برای احداث ساختمان جدید مدرسه و دیگر هزینه‌های ضروری دانش‌آموزان حد و مرزی نداشته و قلمرویی وسیع از بوشهر تا بندرعباس و از خوزستان تا تهران را شامل می‌شده است.^۲

پی‌گیری مستمر مسئولان مدرسه در زمینه تأمین هزینه‌های مدرسه که در پرتو برگزاری جلسات هفتگی عملی می‌شد، نقش بالنده‌ای در اتمام ساختمان و رفع گرفتاری‌های مالی دانش‌آموزان بی‌بضاعت این مدرسه داشته است.

حکمرانی نظام‌السلطنه مافی (رضاقلی خان) در بوشهر و اندیشه تعطیلی مدرسه سعادت

بعد از آنکه مرحوم احمدخان دربابیگی از حکمرانی بنادر و جزایر خلیج فارس منفصل و حکمران جدید مرحوم رضاقلی خان نظام‌السلطنه مافی جایگزین ایشان شدند، مسئولان مدرسه که از حمایت و پشتیبانی بی‌دریغ حکمران قدیم برخوردار بودند، از حکمران جدید دعوت کردند تا از مدرسه سعادت و پیشرفت شاگردان دیدار نمایند و تداوم کار مدرسه را تضمین کنند.

مرحوم نظام‌السلطنه مافی هنگامی که از مشکلات مدرسه آگاه شدند، نه تنها از تداوم کار مدرسه پشتیبانی نکردند، بلکه پیشنهاد دادند برای پرداخت حقوق معوقه معلمین،

۱. همان، ص ۱۶.

۲. صورت‌جلسه سال ۱۳۱۸ ق نسخه خطی، آرشیو راکد مدرسه سعادت بوشهر.

مدرسه را منحل کنند و مردم همچون گذشته فرزندان خود را به مکتب‌خانه‌ها بپارند. از آنجایی که برخی از تجار بوشهر به پیروی از پیشنهاد حکمران جدید از پرداخت اعانه خود به مدرسه خودداری ورزیدند، امور مالی مدرسه بیش از پیش دچار اختلال گردید و خطر انحلال مدرسه کاملاً جدی به نظر می‌رسید.

در این زمان اداره امور گمرکات بنادر به مأموران بلژیکی واگذار شده و دو تن از کارکنان معارف خواه گمرک بوشهر، مرحوم عبدالحمید خان متین السلطنه که سمت مترجمی موسیو سیمسیم بلژیکی، مدیر کل گمرکات بنادر خلیج فارس، را بر عهده داشتند، و مرحوم میرزا یانس خان ارمنی، معاون رئیس گمرک، از اوضاع مدرسه آگاه شدند و بعد از دیداری که از مدرسه داشتند، از نزدیک از مشکلات مالی مدرسه واقف شدند، دامن همت بر میان بسته، به مساعدت مدرسه برخاستند. این دو فرد معارف‌دوست جلسه‌ای از تجار و اعیان بوشهر تشکیل دادند و در اطراف احتیاج آنان به ترقیات و تربیت فرزندان آنان به شیوه‌های جدید آموزشی سخنرانی کردند و راهکارهای جدید برای تداوم کار مدرسه و انتظام بودجه مدرسه ارائه نمودند. به پیشنهاد مرحوم میرزا یانس خان مقرر گردید از واردات اجناس به گمرک بوشهر، عدلی یک شاهی (یک بیستم قران) و از اجناس صادراتی، عدلی نیم شاهی (یک‌چهارم قران) به رسم اعانه دائماً به مدرسه پرداخت شود.

آقایان تجار بوشهری که به مساعدت معاون گمرک بوشهر چشمداشت داشتند، از

معلمان و شاگردان مدرسه سعادت (دوره پهلوی اول)

پیشنهاد فوق‌الذکر استقبال کردند و با کمال میل و رغبت پذیرفتند. بدین وسیله مدرسه از انحلال و تعطیلی نجات یافت. در همان جلسه، هفت نفر از معتمدین به‌عنوان هیئت وکلای مدرسه انتخاب شدند تا هر هفته روز چهارشنبه تشکیل جلسه دهند و نسبت به رتق و فتق امور مدرسه و جمع‌آوری اعانه اقدام کنند. با تکیه بر نوشتار مرحوم شیخ عبدالکریم سعادت، در اولین جلسه افراد زیر انتخاب گردیدند:

۱. آقای حاج عبدالرسول رئیس
۲. سید عبدالرضا طبیب
۳. آقای حاج سید محمدرضا (تاجر کازرونی)
۴. آقای حاج میرزا غلامحسین کازرونی
۵. آقای حاج یحیی (بابا حاجی)
۶. آقای سروش‌الملک، رئیس پست‌خانه بوشهر
۷. میرزا یانس خان ارمنی^۱

این افراد موظف بودند تا خلاصهٔ مباحثات جلسات خود را در دفتر مخصوصی ثبت کنند که این دفتر هم‌اکنون در آرشیو مدرسهٔ سعادت نگهداری می‌شود. در سال دوم تأسیس، هیئت وکلای مدرسه، مؤسس خان ارمنی که یکی دیگر از افراد معارف‌خواه و دانش‌دوست ساکن بوشهر بود و به‌عنوان نایب اول گمرک بوشهر به کار اشتغال داشت، به جمع هیئت وکلا پیوست و در راه‌ترقی و تعالی مدرسهٔ سعادت گام‌های مؤثری برداشتند.

میرزا یانس‌خان قریب یک سال در بوشهر بود که تغییر مأموریت یافت و به تهران رفت و مؤسس خان ارمنی که در آغاز سمت نایب اولی گمرک را داشت به معاونت اول گمرک انتخاب و جانشین میرزا یانس شد و به عضویت هیئت وکلای مدرسه درآمد. مؤسس خان در مدت اقامت خود در بوشهر که طبق اسناد، در بوشهر نیز درگذشت، خدمات ارزشمندی به مدرسه و مسئولان و شاگردان آن نمود.

فرمان محمدعلی شاه قاجار و تحصیل فرزندان خوانین دشتی و دشتستان در مدرسهٔ سعادت

در سال ۱۳۲۵ق که احمدخان دریابگی به فرمان محمدعلی شاه برای دو سال دیگر به حکمرانی بنادر تعیین گردید، خوانین دشتی و دشتستان که از پیشرفت‌های علمی - فرهنگی دانش‌آموزان مدرسهٔ سعادت آگاه شده بودند، درصدد برآمدند که فرزندان خود را برای تحصیل به بوشهر گسیل دارند تا در آن مدرسه به تحصیل مشغول شوند؛ اما از ترس اینکه مبادا فرمانروا و کارگزاران دولت در بوشهر به بهانهٔ عدم پرداخت عواید دولتی، فرزندان آن‌ها را به گروگان گیرند، از این اقدام مهم‌تربیتی استنکاف می‌ورزیدند.

۱. همان، ص ۱۳.

هیئت مدیرهٔ مدرسهٔ سعادت برای چاره‌جویی این معضل، نامه‌ای به وزارت علوم و معارف وقت ارسال و از آن‌ها تقاضا نمودند تا با صدور حکمی عمومی از جانب شاه وقت (محمدعلی شاه) تسهیلات لازم را برای تحصیل فرزندان خوانین فراهم نمایند. محمدعلی شاه قاجار طی حکمی به نام حکمران وقت بوشهر، احمدخان دریابیگی را موظف کرد تا از گروگان‌گیری فرزندان خوانین ممانعت به عمل آورد و زمینهٔ تحصیل فرزندان آن‌ها را فراهم نماید. محمدعلی شاه طی فرمانی به احمدخان دریابیگی چنین دستور می‌دهد: «جناب جلالت‌مآب اجل امیرالامرا دریابیگی، حکمران بوشهر و بنادر فارس به مراحم و الطاف خاطر معدلت مظاهر اقدس همایون ملوکانه مفتخر و مباهی بوده، بدانند از قراری که توسط وزارت علوم و معارف به عرض حضور باهرالنور همایون ما رسیده، مدرسه‌ای برای تحصیل و تربیت اطفال در بوشهر احداث گردیده که اطفال مبتدی در آنجا در تکمیل و تحصیل علوم مشغول شوند و از قرار اظهاری که نموده بودند، سابقاً در بوشهر معمول بوده هر وقت میان خوانین بلوکات و خوانین دیگر مشاجره و اختلافاتی واقع می‌شده، حکومت مرکزی از کسان خوانین و ملاکین اطفالشان را گرو می‌گرفتند. به این ملاحظه، اندیشه دارند اطفال خود را در مدرسه بگذارند. اگرچه این مسئله نهایت بی‌اعتدالی بوده و چنانچه سابقاً معمول بوده، البته باید کلیه در تمام آن حدود عموماً و در بوشهر برای اطفال محصل مدرسهٔ مزبوره خصوصاً متروک و مرتفع شود و موجب این ملفوفه، فرمان مبارک به آن جناب اکیداً امر و مقرر می‌فرماییم غدغن نمایید دیگر کسی مرتکب این کار شنیع نشده و بعدها پیرامون این امر نگردیده و نیز از هر حیث نگاهداری این مدرسهٔ بوشهر به امتحانات لازمه و مساعدت مخصوصه به عمل آورده که در کمال آزادی و امنیت اهالی آنجا اولادشان را به مدرسهٔ بوشهر برای تحصیل بفرستند.»

در صورت جلسات هفتگی مدرسهٔ سعادت، مجلس بیست و هفتم که روز چهارشنبه دهم ماه ذی‌حجهٔ سال ۱۳۲۵ قمری در منزل حاج یحیی، صاحب جلسهٔ وکلای مدرسه منعقد گردید، در پاسخ به فرمان محمدعلی شاه قاجار قرار بر این شد که آن فرمان مسوده شده، به انضمام خطی از طرف انجمن، برای خوانین فرستاده شود. و همچنین جناب آقای شیخ محمدحسین سعادت نیز خودشان به هر یک از خوانین چیزی بنویسد که از هر جهت برای آن‌ها خاطر جمعی حاصل شود.^۱

پیرو صدور این حکم، تعدادی از فرزندان خوانین به مدرسهٔ سعادت بوشهر آمده، در این مدرسه به تحصیل مشغول شدند، که مرحوم شیخ عبدالکریم سعادت در نوشتار خود از حضور مرحوم باقر خان تنگستانی، مدیر روزنامهٔ ندای جنوب از تنگستان و دو نفر از فرزندان احمدخان انگالی از بلوک انگالی و یکی از فرزندان شیخ حسین خان چاهکوتاهی در مدرسه یاد می‌نماید.^۲

۱. صورت جلسات هفتگی مدرسه سعادت، ص ۷۵، نسخه خطی آرشیو بنیاد ایران شناسی شعبه بوشهر.
۲. همان، ص ۱۷.

محمد تقی فیلسوف روانشاد و شاگردان مدرسه سعادت بوشهر

گروه پیشاهنگی مدرسه سعادت بوشهر؛ از چپ: حسین خواجه‌ئیان، هرمزدی (رئیس دبیرستان)،
ناشناس، سید ضیاءالدین بلادی، ناشناس، سال ۱۳۱۳ خورشیدی

تحولات جنگ جهانی اول و دولتی شدن مدرسه سعادت

مرحوم شیخ عبدالکریم سعادت در اواخر سال ۱۳۲۹ق با تصویب هیئت مدیره مدرسه و به درخواست هیئت علمی نجف اشرف به طور موقت برای سرپرستی و مدیریت مدارس علوی نجف اشرف و مدرسه حسینی کربلا و مدرسه اخوت کاظمین رهسپار آن دیار شد و برای مدت ۹ سال در آن دیار به خدمات فرهنگی ارزشمندی به دانش‌آموختگان آن مدارس مبادرت ورزید.

مرحوم شیخ محمدحسین سعادت نیز با شروع جنگ جهانی اول در سال ۱۳۳۳ق به دلیل تهدیداتی که از جانب قوای انگلیسی مستقر در بوشهر متوجه ایشان و دیگر وطن‌پرستان ایرانی بود، عازم شیراز گردید، و در آنجا در مدارس رحمت و شفاعیه به تدریس اقدام نمودند. ایشان به دلیل خدمات ارزشمندی که در زمینه اشاعه علم و فرهنگ در بوشهر و فارس نموده بودند، در دوره چهارم مجلس شورای ملی از طرف مردم لارستان به نمایندگی مجلس انتخاب شدند. در پایان دوره نمایندگی خود مجدداً برای مدت دو سال به ریاست اداره فرهنگ بندر جنوب منصوب شده و بعد از دو سال به شیراز مراجعت کرده و بقیه عمر خود را در راه اشاعه علم و معرفت در دبستان شاهپور شیراز سپری نمودند.

بعد از مراجعت مرحوم شیخ محمدحسین سعادت به شیراز، امور مدرسه سعادت بوشهر برای مدتی تحت سرپرستی مرحوم آقا سید محمدجواد کاررونی، منشی و مترجم بانک شاهی و جناب آقا میرزا محمود پیشداد (تعاون) که هر دو از اعضای هیئت مدیره جدید مدرسه سعادت بودند، اداره می‌شد تا آنکه مرحوم شیخ محمدتقی فیلسوف، مدیریت و سرپرستی مدرسه سعادت بوشهر را به عهده گرفت.

در دوره‌ای که مرحوم فیلسوف مدیریت و سرپرستی مدرسه را بر عهده داشت، تحولی شگرف در کلیه زمینه‌های علمی، آموزشی و تربیتی مدرسه واقع شد و همان‌گونه که شادروان حجت‌الاسلام سید محمدحسن نبوی، از دانش‌آموختگان پیشکسوت این مدرسه، می‌گوید، دوران مدیریت مرحوم فیلسوف نقطه عطفی در تاریخ گشایش این مدرسه بود.

مرحوم فیلسوف در فاصله سال‌های ۱۳۰۱ تا ۱۳۱۰ شمسی از طرف هیئت و کلاهی مدرسه اداره مدرسه سعادت را بر عهده گرفتند. با تکیه بر اسناد موجود، تا آن زمان مدرسه هنوز دولتی نشده بود و از خزانه عمومی ارتزاق می‌کرد. مرحوم فیلسوف که تحصیل کرده

احمدخان دریابیگی از اهالی تبریز بود که در دارالفنون تهران تحصیل کرد و زبان فرانسه را به‌خوبی آموخت. دریابیگی چند بار در اواخر دوره قاجار به حکمرانی بوشهر منصوب شد. او بنیان‌گذار مدرسه سعادت مظفری در سال ۱۳۱۷ق و ساختمان امیریه (مرکز حکمرانی کل بندر و جزایر خلیج فارس) در شهر بندری بوشهر است.

سوربن پاریس بود و علوم قدیم و جدید، هر دو را می‌دانست، اندکی بعد از شروع کار در مدرسه اقدام به گشایش کارگاهی نمود که در آن واکس سازی، صابون سازی و حرفه‌های فنی دیگری به دانش‌آموزان تعلیم داده می‌شد و موزه‌ای طبیعی نیز راه‌اندازی کرد که در نوع خود کم‌نظیر بود. سرانجام، بعد از سال‌ها خدمت در مدرسه سعادت بوشهر، مرحوم فیلسوف در سال ۱۳۱۰ ش، به دلیل حسادت‌ها و حساسیت‌ها، از بوشهر به شیراز رفت و در مدارس آن سامان به تدریس پرداخت.

مدرسه سعادت نیز که تا سال ۱۳۱۳ شمسی در اوج ترقی بود، بعد از اینکه از عواید خزانه عمومی محروم شده و زیر نظر دولت قرار گرفت، همچون دیگر مدارس دولتی، تا امروز به حیات فرهنگی خود ادامه داد.

برخی از مشاهیر، معلمان و فارغ‌التحصیلان مدرسه سعادت عبارت‌اند از:

۱. اسماعیل رایبین، مورخ و مترجم
۲. اسماعیل نور زاده بوشهری، مورخ
۳. صادق چوبک، رمان‌نویس
۴. محمدحسین رکن زاده آدمیت، نویسنده کتاب دانشمندان و سخن‌سرایان فارس
۵. دکتر مهدی سمسار، سردبیر روزنامه کیهان و مترجم و نویسنده
۶. دکتر سید جعفر حمیدی، استاد دانشگاه شهید بهشتی و نویسنده
۷. منوچهر آتشی، شاعر نو پرداز
۸. محمدرضا نعمتی‌زاده، شاعر
۹. عبدالحسین شریفیان، مترجم
۱۰. حسن زنگنه، مترجم
۱۱. علی بابا چاهی، شاعر
۱۲. ایرج صغیری، هنرمند و بازیگر تئاتر
۱۳. عبدالمجید زنگویی، شاعر و نویسنده
۱۴. میرزا عباس ایرانی، بنیان‌گذار مدرسه اتحاد ایرانیان در بحرین
۱۵. دکتر ایرج نبی‌پور، پزشک
۱۶. دکتر محمود مشفقیان، دانشمند جهان اسلام
۱۷. دکتر اصغر ابراهیمی، مدیر پروژه فناوری فضایی کشور
۱۸. عبدالحسین کنین، نویسنده و جغرافی‌دان
۱۹. عبدالحسین احمدی ری‌شهری، نویسنده و پژوهشگر
۲۰. مصطفی خجسته، روزنامه‌نگار
۲۱. آیت‌الله صفایی بوشهری، نماینده ولی فقیه و امام جمعه بوشهر
۲۲. سید محمدحسن نبوی، نماینده سه دوره مجلس شورای اسلامی و بنیان‌گذار بوشهرشناسی
۲۳. اسکندر احمدنیا، شاعر

